

МОНІТОРИНГ СУКУПНИХ ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Доходи, сконцентровані у бюджеті домогосподарства, використовуються на задоволення конкретних потреб, що ототожнюється з витратами домогосподарств. За функціональним призначенням витрати класифікуються на: особисті споживчі витрати; податки та інші обов'язкові та добровільні платежі; грошові накопичення та заощадження.

Розглянемо структуру сукупних витрат українських домогосподарств у 2002–2015 рр. наданих у табл. 1.

Таблиця 1

Структура сукупних витрат українських домогосподарств [1,с.394; 2, с.43]

(%)

Структура сукупних витрат домогосподарств	Роки										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Споживчі сукупні витрати, в тому числі:	91,1	90,5	90,0	86,2	87,8	90,0	90,2	90,9	89,3	90,4	91,9
продукти харчування та безалкогольні напої	56,6	53,2	51,4	48,9	50,0	51,6	56,5	55,5	50,4	51,5	53,1
непродовольчі товари та послуги	34,5	39,1	38,6	37,3	37,8	38,4	33,7	35,4	38,9	38,9	38,8
Неспоживчі сукупні витрати	8,9	9,5	10,0	13,8	12,2	10,0	9,8	9,1	10,7	9,6	8,1

За даними статистичних досліджень, наведених у табл. 1, До 2012 р. структура сукупних витрат домогосподарств поступово покращувалася, спостерігалася хвилеподібна зміна витрат на продовольчі товари. У 2011 р. на продовольчі товари припадало 56,5% витрат, що на 4,9% більше, ніж у 2010 р. У період 2012–2015рр. спостерігається їх поступовий спад, що свідчить про погіршення структури споживання населення. Досягнутий рівень сигналізує про загальну бідність країни та її жителів і жодним чином не відповідає стандартам країн із забезпеченим населенням і високим рівнем життя, в яких на продукти харчування спрямовується лише 10–15% витрат домогосподарств.

У структурі сукупних витрат домогосподарств протягом 10 років найбільшу питому вагу займають витрати на продукти харчування. У 2015 р. частка витрат на продукти харчування, алкогольні напої, непродовольчі товари вони склали 53,1%, що свідчить про низький рівень доходів населення та неможливість повноцінного розвитку, з огляду на необхідність забезпечення, насамперед, фізіологічних потреб індивіда.

Структура сукупних витрат домашніх господарств у 2015 р. представлена на рис. 1.

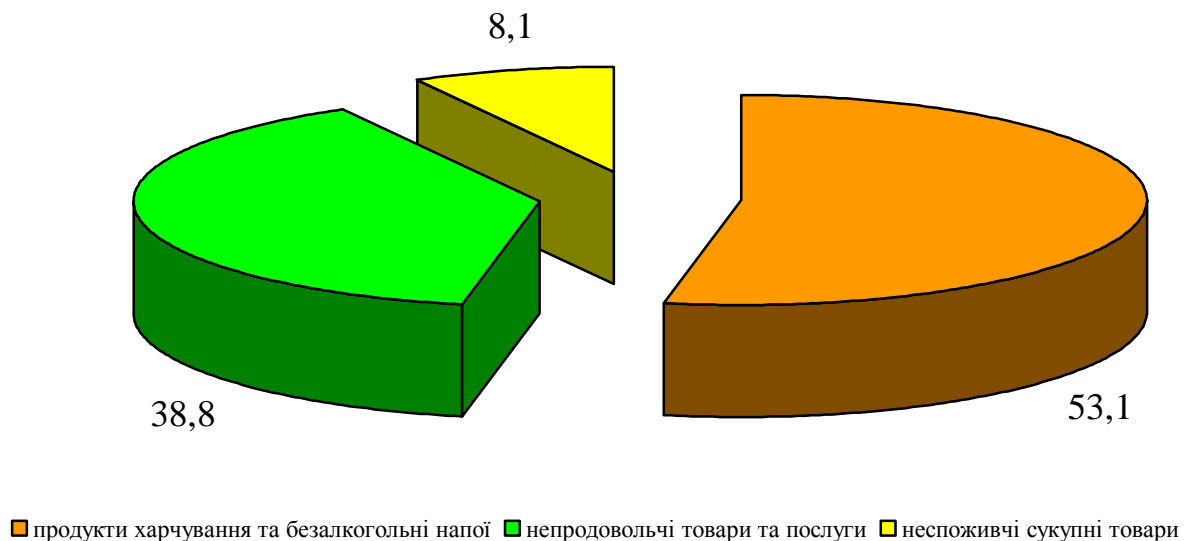

Рис. 1. Структура сукупних витрат домогосподарств в Україні у 2015 р.,% [2]

Як видно з рис. 1, найбільшу питому вагу в структурі сукупних витрат – 53,1% мають продукти харчування та безалкогольні напої, а найменшу – 8,1% – неспоживчі сукупні товари.

У загальній структурі витрат на продукти харчування найвищу питому вагу займали витрати на: м'ясо і м'ясопродукти – 23% (613 грн. на домогосподарство на місяць), хліб і хлібопродукти – 15% (411 грн.), молоко і молочні продукти – 13% (346 грн.). При тому, що у 2014 р. найвищі витрати домогосподарства припадали на придбання м'яса і м'ясопродуктів – 513 грн. на місяць, або 23% від загальних витрат на харчування, а на другому місці для домогосподарств були витрати на молоко та молочні продукти – майже 300 гривень на місяць (14%) [3].

На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг в 2015 р. домогосподарства спрямовували більш ніж третину всіх витрат, а саме 38,8%, що більше на 5,1% ніж у 2011 р.

У 2015 р. найгірший показник за рівнем економічної доступності продуктів харчування зафіксовано у Хмельницькій, Херсонській та

Рівненській областях, жителі яких витрачали на продукти харчування понад 59% від усіх сукупних витрат (у 2014 р. – понад 58%) (рис. 2).

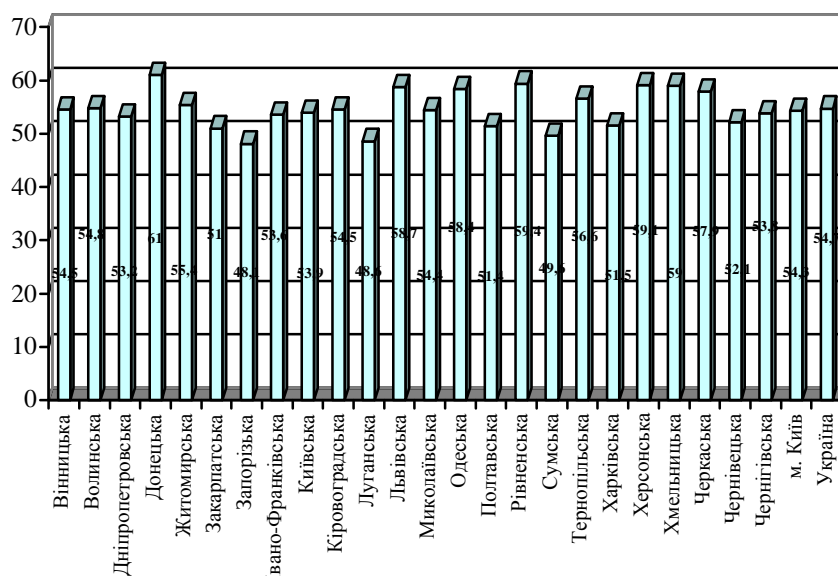

Рис. 2. Питома вага витрат на харчування у сукупних витратах домогосподарств у розрізі регіонів [3]

Найменша частка витрат на забезпечення потреб у продовольстві була у Запорізькій області – 48,1% (у 2014 р. – 44,1%) Натомість домогосподарства Донецької області на продовольство витрачали 61% від усіх своїх сукупних витрат, що на 1% перевищує встановлений граничний критерій індикатора доступності продуктів харчування (граничний критерій для цього індикатора – 60%).

Структура споживання домашніх господарств на протязі 2005–2015 рр., одноманітна та значною мірою зміщена в бік товарів першої необхідності та обов’язкових послуг (оплата житла та комунальних послуг, одяг, взуття).

Частка неспоживчих сукупних витрат у 2015 р. зменшилася на 1,5% у порівнянні з 2014 р., а в порівнянні з 2013 р. – на 2,6%. Частка витрат неспоживчого призначення у 2015 р. склала 8,1%, тобто тих витрат домогосподарств, які призначені на допомогу родичам та іншим особам, на купівлю нерухомості, капітальний ремонт, будівництво житла та господарських будівель, придбання акцій, сертифікатів, валюти, відкриття вкладів у банківських установах, виплату аліментів і сплату податків.

Науковці зауважують [4–5], що витрати домогосподарств формуються під впливом сукупності зовнішніх і внутрішніх факторів. До першої групи належать величина сукупних доходів домогосподарства, ступінь забезпеченості домогосподарства за рахунок власного господарства; рівень організації ведення бюджету; рівень матеріальних і духовних потреб. Фактори другої групи – це рівень роздрібних цін на

основні споживчі товари, послуги; розмір державних дотацій, соціальних трансфертів; обов'язкові податкові платежі; розвиток споживчого кредиту.

Аналіз структури сукупних витрат домогосподарств у період 2005–2015 рр. дає змогу в цілому виявити, що внаслідок фінансово-економічної нестабільності частка заощаджень у структурі сукупних витрат домогосподарств зменшується, витрати на поточне споживання зростають, що спричинено підвищенням рівня споживчих цін, коливання курсу іноземної валюти. Не сприяє зростанню добробуту і масова втрата роботи працездатними членами сім'ї, тобто безробіття, яке в Україні за останні роки безперервно збільшується. Знижується добробут українських сімей, зростають податки на доходи, нерухомість, а також збільшуються різні збори, платежі, особливо перманентне підвищення плати за комунально-побутові послуги.

Суттєвим фактором негативного впливу на добробут сімей та зростання сукупних витрат домогосподарств залишається інфляція, яка без компенсаційних заходів з боку держави є хронічною для економіки країни. Отже, соціальна політика уряду має бути спрямованою на реальне втримання інфляції, стабілізацію курсу гривні, скорочення безробіття та своєчасний розрахунок з боргами по виплаті зарплати і пенсій, оптимізацію податків й інших платежів. Це, в свою чергу, сприятиме зростанню доходів домогосподарств та збільшенню споживчого попиту, пожвавленню економічної кон'юнктури, поступальному розвитку суспільства [6, с. 622].

У результаті аналізу фінансів домогосподарств виявлено, що зміни, які відбулися в економіці України, справили великий вплив на стан витрат домогосподарств. В Україні останніми роками витрати домогосподарств на харчування залишаються надзвичайно великими, що стримує розвиток інших витрат, зокрема на заощадження. Це все призводить до зменшення добробуту домогосподарств, що, у свою чергу, впливає на неефективне формування і використання фінансових ресурсів домашніх господарств.

Література:

1. Статистичний щорічник України за 2012 р. / За ред. О.Г. Осауленка, відп. за випуск О.Е. Остапчук. – К.: ТОВ «Видавництво «Інтерекспресдрук», 2013. – 551 с.
2. Україна в цифрах 2015. Державна служба статистики/ За ред. І.М. Жук, відп. за випуск О.А. Вишнеvsька. – К.: Держаналітінформ, 2016. – 239 с.
3. Продовольча безпека в Україні погіршилася. Огляд основних індикаторів за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analityka/prodovolcha-bezpeka-v-ukrayini-pogirshylasya-oglyad-osnovnyh-indykatoriv-za-2015-rik>.
4. Юрій С.І. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності / С.І. Юрій, Т.О. Кізима // Фінанси України. – 2008. – №8. – С. 3–10.

5. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: моногр. / Т.О. Кізіма. – К.: Знання, 2010. – 431 с.

6. Проданова І.І. Оцінка доходів і витрат домогосподарств України в сучасних економічних умовах / І.І. Проданова, М.В.Болонна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 7. – С. 617–622.

Давидюк Леся

Студентка групи ФДГзм-21

Науковий керівник – к.е.н., доцент Карпущин Н.І.

СПОЖИВЧІ ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Домогосподарства здійснюють свої витрати на різноманітні цілі, проте основною метою витрачання коштів, є забезпечення життєдіяльності і розвитку усіх його членів. Витрати домогосподарства представляють собою сукупність грошових платежів, які здійснює домогосподарство на основі отриманих доходів, що призначенні для забезпечення належного його функціонування. Найбільшу частину своїх витрат, приблизно 90%, домогосподарства використовують на споживання, тому вони є основними споживачами на ринку товарів і послуг. А особисте споживання, як процес використання споживчих благ для задоволення матеріальних і духовних потреб людей, є найвагомим компонентом ВВП та відіграє важливу роль у розвитку національних економік світу, оскільки є єдиним результатом і метою виробництва.

Споживчі витрати – це грошові витрати домогосподарства на купівлю продуктів харчування, алкогольних та тютюнових виробів, непродовольчих товарів, а також – на оплату послуг. До споживчих витрат включаються всі витрати домогосподарств на ці цілі, незалежно від місця їх здійснення (у торговельній мережі, зі складу підприємства, організації, на ринку чи у окремих громадян). Основними складовими споживчих витрат домогосподарств є:

– споживчі грошові витрати на купівлю продуктів харчування, товарів (одягу, взуття, предметів домашнього вжитку);

– споживчі грошові витрати на оплату послуг (житлово-комунальних, послуг охорони здоров'я, освіти, культури, транспорту, зв'язку тощо);

– вартість спожитих продовольчих товарів, отриманих з особистого підсобного господарства;

– сума отриманих пільг і безготівкових субсидій [1].

Обсяг сукупних споживчих витрат вітчизняних домогосподарств в середньому за місяць в розрахунку на одне домогосподарство з 2012 р. по